

Türkiye'nin Jeo-Turizminde Yeni Bir Değer: Kula-Yanık Ülke (*Katakekaumene*)

Arkeolog Yeşim Nehir YÜRÜR

Manisa İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü, Manisa, e-posta jaderiver06@hotmail.com

ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-5722-1133>

Prof. Dr. Meryem AKOĞLAN KOZAK

Anadolu Üniversitesi, İşletme Fakültesi, Eskişehir, e-posta: mkozak@anadolu.edu.tr

ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-0577-1843>

Öz

Turizmde çeşitlendirme olgusunun ivme kazandığı son yıllarda jeolojik oluşumların ülkelerin turizm değerleri arasında yer almaya başladığı görülmektedir. Jeolojik oluşumlar coğrafik birer unsurlar olma yanında, somut kültürel miras ve turistik çekicilik bağlamında önemsenmekte ve jeo-turizme dayanak oluşturmaktadır. Bu çalışmada, Türkiye'nin Manisa ilinde yer alan Kula Yanık Ülke (*Katakekaumene*) turizm unsurları bakımından değerlendirilmiştir. Yöre, genç volkanların yer aldığı önemli bir jeolojik alan olma yanında, İzmir'e yakın, potansiyel bir destinasyon olarak önemlidir. Çalışmada nitel araştırma tekniği kullanılmıştır. Veriler, doküman analizi ve saha araştırması yöntemi ile toplanmıştır. Saha araştırmasında görüşme ve gözlem teknikleri kullanılmıştır. Elde edilen yazılı metinler içerik analizi ile değerlendirilmiştir. Sonuçta; Kula-Yanık Ülke 'nin turizmde ivme kazanması ve sahip olduğu mirasın sürdürülebilirliği için fiziksel ve yasal korunmaya, yetişmiş kalifiye elemana, finansal kaynaklara, ziyaretçi duyarlılığının ve yerel farkındalığın artırılmasına ihtiyaç olduğu belirlenmiştir. Ayrıca, Yanık Ülke UNESCO GGN üyesi (Global jeo-park Geopark Network) bir jeo-park olarak planlanmıştır. Araştırma ile belirlenen eksikliklerin giderilmesi sonucunda, yörenin bir turistik destinasyon olma yolunda gelişimi sağlanırken; söz konusu jeo-park üyelik kriterlerini de tamamlaması ve yeşil sertifika kullanım hakkını koruması da beklenmektedir.

Anahtar Kelimeler: Jeo-turizm, Jeo-park, UNECSO Jeo-parklar Ağı, Kula Yanık Ülke, Katakekaumene.



Türk Turizm Araştırmaları Dergisi
Cilt.2, Sayı.3, 2018
ss.34-44.

DOI: 10.26677/tutad.2018.35

Gönderilme tarihi: 14 Mart 2018

Kabul tarihi: 26 Mart 2018

Önerilen Atıf:

Yürür, Y. N. ve Akoğlan Kozak, M. (2018). Türkiye'nin Jeo-Turizminde Yeni Bir Değer: Kula-Yanık Ülke (*Katakekaumene*), *Türk Turizm Araştırmaları Dergisi*, Cilt.2, Sayı.3, ss. 34-44.

A New Value in Turkey's Geo-Tourism: Kula Burn Country (*Katakekaumene*)

Archaeologist Yeşim Nehir YÜRÜR

Manisa Provincial Directorate of Culture and Tourism, Manisa, e-mail: jaderiver06@hotmail.com

ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-5722-1133>

Prof. Dr. Meryem AKOĞLAN KOZAK

Anadolu University, Faculty of Management, Eskişehir, e-mail: mkozak@anadolu.edu.tr

ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-0577-1843>

Abstract

In recent years, when diversification in tourism has gained a momentum, geological formations have begun to take place among countries' tourism values. Geological formations are not only geographical elements but also they are considered in the context of concrete cultural heritage and tourist attractions of a country and they constitute the basis for geo-tourism. In this study, Kula Burn Country (*Katakekaumene*), located in Manisa, Turkey, is evaluated from the standpoint of its tourism values. The region is important as a potential destination, close to Izmir, as well as being an important geological area where young volcanoes take place. Qualitative research technique was used in the study. Data were collected with document analysis and field survey method. Interviewing and observation techniques were used in field research. The written texts obtained were evaluated with content analysis. Results show that the Kula-Burns country needs physical and legal protection, trained personnel, financial resources, visitor sensitivity and local awareness for sustaining its inheritance and momentum in tourism. In addition, the Burned Country has been planned as a UNESCO GGN member (Global Geo-Park Geopark Network) geo-park. If the eliminated shortcomings are overcome, it is expected that Burned Country can complete the relevant geo-park membership criteria and retain the right to use its green certificate while developing as a tourist destination simultaneously.

Keywords: Geotourism, Geopark, UNECSO Geoparks Network, Burned Country Kula, Katakekaumene.



Journal of Turkish Tourism Research
Vol.2, Issue.3, 2018
pp.34-44.

Suggested Citation:

Yürür, Y. N. and Akoğlan Kozak, M. (2018). A New Value in Turkey's Geo-Tourism: Kula Burn Country (*Katakekaumene*), *Journal of Turkish Tourism Research*, Vol.2, Issue.3, pp.34-44.

GİRİŞ

Türkiye, üzerinde yer aldığı Alp-Himalaya Kıvrım Dağ Kuşağının geçirmiş olduğu jeolojik değişimlerin ve bu kuşakta etkili olan çok çeşitli süreçlerin izlerine sahiptir. Bütün jeolojik dönem ve jeolojik olaylardan etkilenmiş olması, aktif tektonik hareketlerin halen sürüyor olması, Türkiye'yi jeolojik unsurlar ve jeo-turizm açısından önemli hale getirmektedir. Bugün Türkiye'de çok sayıda bilimsel ve eğitsel değeri olan jeo-sit¹ mevcuttur (Kazancı, 2010). Bu tür sit alanları yanında, ülkemizde, volkanik olguları ve jeomorfolojinin kendine özgü doğal yapılarını birlikte sunan Kapadokya ve Frigya Vadileri gibi ilginç örnekler de bulunmaktadır. Son yıllarda ülkelerin gelişmişlik göstergesi olarak "korunan alanların ülke yüzölçümlerine oranı" kavramı da dikkate alındığında, jeo-turizmin, koruyucu yönlü öneminden de bahsedilebilir. Jeo-turizm, doğrudan jeolojik ve coğrafi sisteme odaklanarak jeoloji ve coğrafya temelli faaliyetler ile bu faaliyetlere ilgi duyan ziyaretçileri kapsamaktadır (Newsome vd., 2012).

Çalışmanın temel amacı, Yanık Ülkenin (*Katakekaumene*) jeo-turizm potansiyeli açısından değerlendirilmesidir. Çalışma, yörede jeolojik ve jeomorfolojik yapının korunması, jeolojik kimliğin gelecek kuşaklara aktarılması ve turizmin çeşitlenmesi noktasında önem taşımaktadır. Yöre, UNESCO jeo-park ağına kabul edilmiş, Kapadokya'dan sonra önemli bir jeolojik oluşum alanıdır. Bu bağlamda, Kula Yanık Ülke'nin tanıtımına, korunmasına ve jeo-turizm kapsamında bir destinasyon olarak planlanmasına yönelik bilgilere ulaşılması yanında, yöre ile ilgili farkındalık yaratılmasına da çalışılacaktır.

JEO-TURİZM KAVRAMI

Turizm, doğal ve kültürel değerlerin tanıtılması, korunması ve geleceğe aktarılmasında önemli olduğu kadar, jeolojik unsurların da korunması ve kullanılmasında önemli bir rol alır (Dowling, 2010). Son yıllarda jeo-turizm ya da jeolojik alanlara yönelik seyahatler, turizm faaliyetleri kapsamında hızla ivme kazanmaktadır. Turizmin bu yolla, hem bölgenin ve çevrenin kültürel mirasını koruyacağına, hem de mevcut doğal ve kültürel değerleri sergileyeceğine inanılmaktadır (Heggie, 2009: 257).

Doğal çevredeki coğrafi karakter üzerine odaklanan jeo-turizm (Koçman ve Koçman, 2004) ile öncelikle jeomorfolojik öğelerin ön plana çıkartılması sağlanmaktadır. Bu bağlamda, turizmin yerel halkın yaşam düzeyine olan olumlu etkilerinin de gözden uzak tutulmaması gerekir (Gümüş, 2008: 29). Böyle bakıldığında, bu tür özel ilgi modelleri aslında eğitimsel, bilimsel turizmde yeni bir eko-turizm yaklaşımıdır (Ersoy, 2004). En kabul gören şekliyle jeo-turizm; "doğal ortamlara, jeolojik ve jeomorfolojik oluşumları görmek ve tanımak için yapılan seyahatler"dir (Gümüş, 2008). Jeo-turizm objeleri genellikle kırsal alanda yer aldıklarından, kırsal alanların gelişmesine de yardımcı olmaktadır. Ayrıca, jeomorfolojik özellikleri, yerkürenin oluşumunu daha iyi anlamayı ve buna ilişkin bilgileri gelecek kuşaklara aktarmayı sağlayan önemli bir etkinlik olarak da bilinmektedir (Kızılaslan ve Ünal, 2014). Jeo-turizm kapsamında önem kazanan bir başka kavram ise jeo-parklardır (Gray, 2008: 288). Jeo-parklar, aynı veya farklı türden jeo-sitlerin topluca bulunduğu, içinde değişik eko-sistem, biyolojik varlıklar ve yerel halkın yer aldığı, yaya gezme mesafesinden küçük olmayan alanlardır (Gürsay ve Güneş, 2014: 205). Jeo-park, bünyesinde doğa turizmi ve jeo-turizm ile birlikte kültür varlıkları (arkeoloji ve etnografya), inanç turizmi ve sağlık turizmi gibi diğer turizm olgularını da barındırır ve tüm bu insan faaliyetlerinin belirli bir düzen içinde, planlı ve örgütlü bir şekilde hizmete sunulmasına olanak sağlar (MTA, 2008:223-238).

¹Jeosit:Jeolojik bir süreci, olayı veya özelliği temsil eden; kaya, mineral, fosil topluluğu vb. yapılarıdır.

Jeo-park potansiyeli ile ilgili ilk kavramsal çerçeve 1990'ların başında hazırlanmış, Güney Alplerde yer alan pek çok fosil türünü ve ilginç kayaçları barındıran Fransa'nın "Haute Provence Jeolojik Rezervi" ilk jeo-park olarak ilan edilmiş, İspanya, Almanya ve Yunanistan da, Fransa'yı izlemiştir. Türkiye'de ise jeo-park çalışmaları sistematik olarak 2003 yılından bu yana MTA, Jemirko ve Kula Volkanik Jeo-parkı Projesi ile başlamıştır. Kula-Volkanik Jeo-parkı Projesi 2013 yılında UNESCO Jeo-park Ağına dâhil olmuştur (Akbulut, 2014; Çiftçi ve Güngör, 2016).

İLGİLİ ALANYAZIN

Literatürde jeo-turizm ve jeo-park kapsamında jeolojik ve jeomorfolojik özelliğe sahip, kültürel değer taşıyan, estetik açıdan kıymeti bulunan kaynakların değerlendirilmesi konusunda görüş birliği vardır (Newsome vd., 2012). Bu kapsamında, değerlendirilen coğrafi kaynakların temel kategorilerinde şu oluşumlara yer verilmektedir: Peyzajlar, rüzgâr yer şekilleri, kıyılar, çökme ile oluşan yer şekilleri, volkanik yer şekilleri, kanyonlar, kayalar, mağaralar, dağlar, yer şekilleri, fosiller, şelaleler, nehir vadileri, buzul yapılar, kumul yapılar, karstik şekiller ve volkanlar (Diker, Deniz ve Çetinkaya, 2016). Dünyanın pek çok ülkesi jeomorfolojik açıdan önem taşıyan kaldera ve maarlarını jeo-park ve doğa parkı statüsünde jeo-turizme kazandırmıştır. Türkiye Jeolojik Miras Alanları Envanteri Projesi (TÜJEMAP) kapsamında çalışılan birçok alan bulunmaktadır. Bunlardan bazıları; Mut Miyosen Havzası (Mersin), Karapınar Jeo-park Alanı (Konya), Biga Yarımadası Jeo-sitleri (Çanakkale, Balıkesir) ve Gümüşhane Yöresi Jeo-sitleridir. Doğal, kültürel ve tarihi değerleriyle Kızılcahamam-Çamlıdere bölgesi de önemli bir jeo-parktır. Ayrıca, Aso, Kuju Area-Japonya (<http://welcomekyushu.com>), Reunion Fransa'da (<http://en.wikipedia.org>), Calderas Natural Park Guatemala'da (<http://wwwwinfohub.com>), Jemez MountainTrail-Amerika'da (<http://www.newmexico.org>), Sanctuary of Orbicular Granite Natura-Şili'de (<http://www.chilecontact.com>), Bukit Kaba Volcanic Crater Sumatra ve Bengkulu-Endonezya'da (<http://indocairo.org>) ise dünya örnekleridir.

Jeo-park potansiyeli ortaya koyma ve projelendirmelerde amaçlanan durum; doğal ve kültürel varlıkların belli bir düzende toplum yaşamına kazandırılması, farkındalık yaratma, bilinç kazandırma, eğitim-öğretim içinde değerlendirme ve sürdürülebilir bölgesel kalkınmaya katkı sağlamaktır. Dünyadaki çalışmaların yanı sıra, Türkiye'de de jeo-park ile ilgili çalışmalar 2003 yılından bu yana MTA ve JEMİRKO tarafından yürütülen Kızılcahamam Silisleşmiş Ağaç Ormanı ve Kula Volkanik Jeo-park Projesi ile başlamıştır. Bunun dışında, yürütülen veya tamamlanmış jeo-park projeleri bulunsa da bunlar henüz UNESCO Jeo-parklar Ağına dâhil olamamıştır (Meydan ve Bozyiğit, 2017).

Jeoloji kapsamında, korunması ve gelecek kuşaklara aktarılması gereken bütün değerler, jeo-mirası meydana getirir. Jeolojik miras alanları ise buraları görmek isteyenlerin hedefi ve ziyaret yeri olması nedeniyle jeo-turizm ve rekreasyon potansiyeli taşır (Duque, García ve Urquí, 2012). Ulusal önemleri yanında, tüm insanlığın ortak değerlerinden biri olan görsel ve bilimsel açıdan ender görülen jeolojik ve jeo-morfolojik yapılar, doğa uzmanlarına ve eğitimcilere araştırma-inceleme; diğer ziyaretçilere ise yeryüzünü anlama ve öğrenme fırsatı verir. Açık hava laboratuvarı ve müzesi niteliğindeki jeolojik miras alanları bugün, birer jeo-turizm merkezleri haline gelmiştir (MTA, 2008). Jeo-turizmde çevresel duyarlılığa hizmet eden turizm, ziyaretçilerine bilimsel, estetik, rekreasyonel, kültürel ve eğitsel yönlerden yeni bilgiler ve deneyimler kazandırmakta; bölgede yaşayan nüfusun sosyo-ekonomik gelişimine de kaynak yaratabilen bir araç olmaktadır (Weaver, 1999). Jeo-turizm, jeosit ve jeolojik miras gibi jeolojik objeleri esas alan bir turizm şekli (Kazancı, 2010) olması yanında, sürdürülebilir eko-turizm faaliyetinin bir parçası olarak yerel halk için yeni iş alanları yaratılması açısından da iyi bir fırsat olarak görülmektedir (Ulaş, 2010).

Avrupa ülkelerinde başta olmak üzere, yasal dayanakları ile koruma-kullanma kapsamı belirli kurallar dizgesine bağlanmış olan jeo-turizm (MTA, 2008), aslında “sürdürülebilir kalkınma” kavramı çerçevesinde oluşturulan “kültürel düzenlemeleri” geliştirdiği için koruma-kullanma dengesinin sağlanmasında önemli bir modeldir. Nitekim bu turizmdeki temel amaç; jeolojik miras niteliği taşıyan doğal varlıkların (jeo-sit) belirlenmesi ve bunların insan yaşamına katılarak, korunmasıdır. Türkiye’deki jeolojik miras unsurlarının, son yarım yüzyıldır gelişen sanayileşme ile birlikte yok edilmemesi için bu konuda atılacak adımları daha sıklaştırmayı gerektirmektedir (MTA, 2016:223-238).

YÖNTEM

Çalışmanın temel amacı, Yanık Ülkenin (*Katakekaumene*) jeo-turizm açısından değerlendirilmesidir. Çalışma, yörede jeolojik ve jeomorfolojik yapının, jeolojik kimliğin gelecek kuşaklara aktarılması ve turizm talebinin çeşitlenmesi noktasında önem taşımaktadır. Araştırma, doküman analizi ve saha araştırması yöntemleri ile gerçekleştirilmiştir. Saha araştırması ise görüşme ve gözlemlerden oluşan farklı iki teknikle yürütülmüştür. Gözlem amaçlı veri toplamları için çalışma alanı 23 Eylül 2017 ile 8 Ekim 2017 tarihlerinde iki kez ve 12 saatlik bir süre zarfında kullanılmıştır. Görüşmeler ise 23 Eylül-9 Kasım arasında değişik tarih ve saatlerde gerçekleştirilmiştir. Doküman inceleme safhasında ise, öncelikle Kula ve Yanık Ülke ile ilgili çeşitli tanıtım broşürlerinden yararlanılmıştır. Ayrıca, yörenin jeolojik değerleri, jeo-park güzergâhı ve jeo-sit noktaları ile ilgili bilgileri, “Kula- Jeo-parkı Keşfet Projesi” raporlarından elde edilmiştir. Görüşmeler ise yapılandırılmamış görüşme tekniğinden yararlanılmıştır. Veri toplama aracı olarak kullanılan görüşme formunda temel sorulara ve alternatif sorulara yer verilmiştir. Alternatif sorulara yer verilmesinin nedeni görüşme yapılacak katılımcıların temel soruları yanlış anlayabilme olasılığı yanında cevaplama imkânına sahip olabilecekleri durumların söz konusu olabileceğidir. Bu sayede, aynı sorunun başka biçimlerde sorulmasına, daha iyi anlaşılmasına ve daha ayrıntılı yanıtlar verilmesine olanak sağlanmıştır (Yıldırım ve Şimşek, 2016).

Gözlemlerden elde edilen gözlem notları ise manuel olarak, kayıt edilmiştir. Gözlemlerde, dokümanlarda var olan jeo-turizm unsurlarının mevcudiyetine bakılmıştır. Yalnız gözlemlerden sağlanan verilerin yeterliliğinin kontrolü ve ulaşılamayan kimi bilgiler için yöre hakkında bilgi sahibi olan kişilerle görüşme gerçekleştirilmiştir. Bu amaçla, Belediye Başkanı, jeo-park koordinatörleri, TÜRSAB Ege Bölgesi Başkanı ve konu ile ilgili akademisyenlerle görüşmeler yapılmıştır. Bu görüşmeler de manuel olarak kayıt altına alınmıştır. Gerek doküman inceleme gerekse alan araştırması toplamda üç aylık sürede tamamlanmıştır.

DEĞERLENDİRME SONUÇLARI

Araştırmada sonuçları kullanılan yöntemlerden elde edilen bulgulara göre doküman inceleme, gözlem ve görüşme olarak aşağıda alt başlıkları altında sunulmaktadır.

DOKÜMAN İNCELEME SONUÇLARI

Manisa İli sınırları içerisinde, İzmir-Ankara karayolu üzerinde yer alan Kula-Yanık Ülke (*Katakekaumene*) volkanik alanı ile ilgili dokümanların incelenmesi sonucunda şu bilgilere ulaşılmıştır: Kula Volkanik Jeoparkı’nın ana kayasının Paleozoik Zamanda (1. Jeolojik Dönem), kısmi olarak da Kuvarterner Dönem (VI. Zaman) sonu içerisinde oluşumunu tamamladığını göstermektedir. Kula’ya bağlı Yurtbaşı (Davala) köyünde bulunan Peribacalarından başlayan; Salihli Sindel Köyü sınırlarındaki Adala Kanyonuna kadar uzanan bir alanı kapsayan Jeo-park alanı; Prehistorik insana ait ilk ayak izleri, Kula’nın Tarihi Evleri, Divlit Yanardağı, Türkiye’nin sönmüş en genç volkanizması lav akıntıları, Sandal ve Kara Divlit Yanardağı ile Yunus Emre

Türbesi ile sınırlarını oluşturmaktadır. Kula Volkanik Jeo-park sahasında en geniş yeri, tektonik faaliyetler sonucu ortaya çıkmış jeolojik oluşumlar kapsamaktadır. Yöre, günümüzden yaklaşık bir milyon yıl önce başlayan ilk volkanik faaliyetlerin üç ana püskürme dönemini yaşamıştır. Yaklaşık olarak 10 bin yıl önceye tarihlenen son patlamalarıyla bugün volkan konileri, kraterler, lav akıntıları, tefra örtüsü şeklinde ve aktüel nitelikte Türkiye'nin en genç ve geniş ölçekli volkan topografyalarını oluşturmaktadır. Kula yöresinde en belirgin unsurlar volkan konileri olup, yaşları ve jeomorfolojik gelişimleri bakımından farklılıklar göstermektedir. Yöredeki konilerin genel sayısı 68 olarak belirlenmiş ve bunların sekizi son evrede oluşmuştur. Buradaki jeolojik oluşumların büyük bir çoğunluğu kültürel, doğal ve estetik birçok unsuru bir arada taşır. Örneğin, mağara içerisindeki karstik şekiller, şist kayalıkları, yer şekilleri ve volkan konileri değerli estetik kaynaklar olarak dikkat çekmektedir. "Divlitler" bu konuda en değerli jeolojik oluşumlar olarak öne çıkmaktadır. Bu volkanik alandaki diğer önemli bir jeo-sit ise "paleolitik insanına ait ayak izleri"dir. Ayak izleri ile ilgili olarak ilk bilimsel araştırma 1969 yılında Ozansoy başkanlığında bir MTA ekibi tarafından yapılmıştır. Bu izlere yakın bir mevkide "kanlı kayalar" olarak bilinen kaya resimleri de bulunmaktadır. Yöredeki patlama kraterleri, lav akıntıları, tuf ve göl tortul katmanları üzerinde gelişmiş peribacaları ve tuf örtüsü genç volkanizmanın ortaya çıkardığı jeomorfolojinin ender rastlanan başlıca unsurlarıdır.

Kula Peribacalarının yapı malzemelerinin volkanik olmayışından dolayı Kapadokya Peribacalarından farklı olarak, kayaç dokusu daha yumuşaktır ve kayaç oluşumunda "kireç taşı-kumtaşı-çakıtaşı" araldanması gözlenmektedir. Bir volkanik faaliyetin başlangıç evresinde ya da son evresinde yalnız bir patlamalı püskürme sonucunda oluşmuş çukurlar olan "maarlar" da yörenin jeolojik zenginlikleri arasında yer almaktadır. Püskürme sonucunda oluşan dairesel veya eliptik şekilde bir çukur, çıkan volkanik ürünlerin kenarda yığılması sonucu oluşan kenar kısım ve patlamanın olduğu ağız ya da baca kısmı olarak da ifade edilmektedir. Bu kapsamda yörede beş adet "maar" bulunmaktadır. Lavlar ve cürufur üzerinde bol miktarda "hornitoslar"² bulunmakta, bunu yer yer de lav tünelleri izlenmektedir. Jeo-park içinde yer alan bir başka unsur ise kanyonlardır. Söğüt Çayı üzerindeki Evciler Kanyonu, Gediz nehri üzerindeki Dereköy Kanyonu ve Adala Kanyon (çok nadir görülen lav kanyonu tipindedir) olmak üzere toplam üç kanyon yer almaktadır. Bu kanyonlarda meydana gelen yerel çökmelere bağlı olarak şelaleler meydana gelmiştir. Söz konusu şelalelerin en görkemlisi Adala Kanyonu içinde yer alan Su Uçtu Şelalesidir (25m). Ayrıca yörede, çeşitli karstik mağaralar bulunmakta olup iki mağaranın bilimsel incelenmesi bitmiştir. Bu mağaralardan 575 m. uzunluk ve 30m. derinliği ile Börütlüce Mağarası ve Burgaz Köyü ile Sarnıç Köyüde yer alan bazalt sütunları önemli jeolojik mirasları oluşturmaktadır. Ziyaretçi Merkezi ile entegre biçimde hizmet vermek üzere Türkiye'nin ilk tematik jeo-patıkası (geo-trail) Kula Jeo-parkında hayata geçirilmiştir. Jeo-Eğitim amaçlı tasarlanan bu patika, Kula Divlit Volkan konisi eteklerinde önemli jeolojik oluşumlardan geçen yarım kilometrelik bir yoldan oluşmaktadır.

Son günlerde üzerinde durulan bir başka konu ise yörede yüzey araştırması sırasında bulunan taş keski alettir (artefakt). Erken Pleistosen döneminde olduğu ileri sürülen Paleo-Gediz Nehri yakınlarında Menderes bükümünde ortaya çıkarılan alet, günümüzden yaklaşık 1,2 milyon yıl önce yaşadığı düşünülen Prehistorik insanların el ürünü olarak kuvarstan üretilmiştir. Bu aletin kullanım yaşına göre, yörenin bilinen tarihinin çok daha gerilere gittiği söylenebilir. Yöre ile ilgili yapılan ilk çalışmalarda (Washington, 1894 ve 1900) "hornblend" minerali ile karakterize edilen Kula bazaltlarına "Kulaite" adı verilmiş ve Kula uluslararası literatüre bu tanımlama ile girmiştir.

²Hornitos: Lav akıntıları içinde biriken gazların yer yer yüzeyde neden oldukları kabartılardır. Bu oluşumda gazlarını kaybederek katılaşıp kabuklaşan bazı lavların altında lav tünelleri oluşmaktadır.

Jeo-park alanının, bu değerli Jeolojik unsurlarının yanısıra, Belediyenin ciddi çabaları ile iyi tanıtıldığı belirlenmiştir. Yörenin tanıtımı ile ilgili Belediye'ye ait bir aktif Web Sayfası bulunmaktadır. Belediye, haftanın her günü yöreye ulaşım sağlamaktadır. Yöreyi tanıtan, renkli ve ofset baskılı çok şık broşür ve kataloglar mevcuttur. Alanla ilgili bilgi veren uzman personel ve ilgili birimler de bu amaçla aktif görev yapmaktadır. Ayrıca, ilgili belediyenin ilçe halk eğitim merkezi bünyesinde yörenin tanıtımına yönelik yerel turist rehberi yetiştirme kursları açtığı ve bu kapsamda 30 adet turist rehberi mezunu bulunduğu belirtilmiştir. Her yıl Eylül ayı içinde bağbozumu şenlikleri düzenlemektedir. Yöre sınırları içinde dört yıldızlı otel hizmeti veren bir resort otel ilçe merkezinde ise konaklama amaçlı bir butik otel ve küçük oteller mevcuttur. Yöreye ulaşım ile ilgili detaylı bilgiler hem web sayfasında hem de ilgili kataloglarda anlatılmaktadır.

GÖZLEM SONUÇLARI

Yapılan gözlemler sonucunda, jeo-park alanındaki unsurların ilgili dokümanlarda belirtildiği gibi olduğu gözlenmiştir. Özellikle, vadi ve zor alanların gezilmesi sırasındaki tırmanma ve yürüyüş sırasında yaşanacak zorlukları önlemek ve çevreyi korumak amaçlı yapılan "ahşap köprüler" ve "jeo-patikalar" son derece kullanışlı ve iyi düşünülmüş projeler olarak saptanmıştır. İlgili belediyenin, Jeo-park alanı koruma ve çevre kirliliğini önleme amaçlı olarak kentin çöp toplama merkezini Alaşehir Belediyesi ile anlaşması sonucu Kula sınırları dışına çekerek Alaşehir'de kurma ve aktif olarak kullanma projesi çok değerli çalışmalardır. Jeo-parkın doğal jeolojik ve kültürel zenginliklerinin ziyaretçileri tarafından en etkin biçimde kullanılması için bilgilendirme panoları ve yönlendirme levhaları tasarlanmış, ancak kullanıma henüz geçmemiştir. Sit alanı olarak markalanmasına rağmen, alanın yeteri kadar korunmadığı, gerek insanlar gerekse yöre halkının geçim kaynağı olan hayvanlar tarafından kullanıldığı görülmüştür. Yakın çevre köylerinin mera alanlarının jeo-park alanı içinde kaldığı görülmektedir. Ayrıca, "fosil ayak izlerinin" de gerekli önlemler alınmazsa bir dönem sonra yok olma tehlikesi ile karşı karşıya oldukları gözlenmiştir. Volkanik araziye giriş çıkışların kontrolsüz ve gelişigüzel olduğu, kontrol noktalarının olmadığı saptanmıştır. Jeo-parkın dokusu dikkate alınarak, ziyaretçi kapasitesinin sınırlandırılması, yörenin var olan değerlerinin sürdürülebilirliğinin sağlanması açısından son derece önemlidir. Bu manada mevcut haliyle herhangi bir önlemin alınmadığı dikkat çekmektedir. Doğa harikası bir Jeolojik park olan bu yörenin tanıtımında ve kullanımında "yöresel ruha" özgü faaliyetlerin yapılması son derece önemlidir.

Araştırmacı katıldığı bir gezi sırasında, katılımcılara, öğlen molasında pide dağıtıldığını görmüş ve bu uygulamanın bulunulan yörenin duygu ve ambiyansı ile hiç uyum sağlamadığını üzülmüş müşahade etmiştir. Gezilere katılanların davranış ve kıyafet seçimlerinin de bu gezilere uygun olmadığı, sık sık selfi yapmak için peri bacalarının üzerine çıktığı, özellikle arazi uyumlu olmayan ayakkabılarla dolaşıldığı, bu haliyle sit alanı yüzeyinde hasarlara neden olduğu gözlenmiştir. Yöre içinde yer alan ve halen yöre halkı tarafından kullanılan Akgün ve Zafer Mahallelerinin Kula Divlit alanı sınırları içinde yer alan leçeler üzerindeki yerleşim yerlerinin günlük hayatta kullanılıyor olması yörenin harabiyetini hızlandırmaktadır. Jeo-park alanı içinde günlük geziler sırasında küçük molalar için düşünülmüş yedi adet kamelya bulunmakta ve oldukça işlevseldir. Ancak bu kadar geniş bir alanın gezilmesi sırasında ortaya çıkacak, su, tuvalet gibi kimi ihtiyaçları karşılayacak bazı noktalar belirlenmiş ve projelendirilmiş olmakla beraber pratik uygulamaların (kullanıma açık olma, görevli personel)düzenli olarak yerine getirilmediği görülmüştür.

Görüşme Sonuçları: Yetkili kişilerle yapılan görüşmeler sonucunda, yöre ile ilgili şu önemli bilgilere ulaşılmıştır: 2011 yılında Kula Belediyesi himayesinde ve Jeo-park uzmanı Dr. Erdal Gümüş koordinatörlüğünde hayata geçirilen "Kula Volkanik Jeo-parkı Avrupa Jeo-parklar Ağı

Başvuru Eylem Planı 2012" inisiyatifi neticesinde, 4 Eylül 2013 tarihinde (European Geoparks Symposium 2013, Italy) Türkiye'nin ilk ve tek Avrupa ve UNESCO Jeo-parklar Ağı üyesi ilan edilmiştir. Yerel Yönetim Jeo-Park Koordinatörlüğü tarafından, Kula Jeo-Park Projesini ve Türkiye'nin Jeolojik mirasını tanıtmak amacıyla iki ulusal (Hatay, Erzurum) üç uluslararası (Japonya, Portekiz, İtalya) olmak üzere beş sempozyuma katılım gerçekleştirilmiş ve bildiri sunulmuştur. Türkiye'nin ilk Jeo-park Belediyeler Birliği (Manisa Büyükşehir-Kula-Salihli) Kula merkezli olarak kurularak bu bağlamda Kula Jeo-parkı, yerel ve ulusal ölçekte Jeo-parklar hakkında farkındalık yaratmayı ve tanıtım yapmayı üstlenmiştir. Jeo-park koordinatörlüğü tarafından Jeo-park gezi alanına giriş için sembolik fiyatla (1₺) ziyaretçi biletleri bastırıldı; biletlerin gelir amaçlı olmaktan ziyade ziyaretçi sayıları için bir veri kaynağı olarak kullanılmasının hedeflendiği ifade edilmektedir. TURSAB yetkilileri, yapılan turlarda yörenin daha iyi tanıtılması için yörede yetkin kişilerin rehberlik yaptığını söylemiştir. Genel olarak turlarla gelen turistlerin profesyonel anlamda destek alabildikleri ancak serbest zaman verilip alışveriş yapılacak, yemek yenilecek veya kahve içilecek sosyal alanların yetersiz olduğuna dikkat çekilerek, bu ihtiyaçlara yönelik çalışmaların yapılması gerektiği belirtilmiştir.

Yazın çok sıcak geçtiği dönemlerde gerçekleştirilen uzun parkur yürüyüşlerinin uygun saatlere göre programlanmasının gerekliliği üzerinde de önemle durulmuştur. Söz konusu arazinin ağaçtan yoksun olması, uzun parkur yürüyüşü gerektiren turlar üzerinde olumsuz etkiler yarattığı bu konunun ziyaretçiler tarafından sıklıkla dile getirildiği belirtilmiştir. Gününbirlik turlarda bulunan turistlerin, tarihi yapıları ve doğal oluşumları ilgi çekici buldukları; özellikle yürüyüş yolundaki ahşap geçitlerin heyecan verici oldukları belirtilmiştir. Sıcaktan korunacak mevcut yerlerin artırılması, girişte yiyecek-içecek alınabilecek yerlerin olması, kapıda ambulanslı sağlık personellerinin bulunması, yürüyüşte zorlanabilecek yaş grubu için ufak bir gezi treni projesinin geliştirilmesi önerilmektedir.

Görüşmelerden elde edilen bir başka sonuç ise turlarla gelen 14-40 yaş arası grupların daha ilgili ve sorunsuz bir halde tur gerçekleştirdikleridir. Sadece jeo-park olarak değil, genel olarak Kula Turlarından (tarihi evler, Yunus Emre Türbesi, Emir Hamamları, Camiler vb.) elde edilen önemli turist potansiyeli olduğu, özellikle ilgili meslek gruplarının ve öğrencilerin bu bağlamda önemli bir oranı temsil ettikleri belirtilmiştir. Yurtdışından gelen gruplar ise genellikle jeolog ya da arkeologlardan oluşan eğitilmiş ve alanı bilen kişilerden oluşmaktadır. Yörenin tanıtımına katkı amaçlı yapılan bir başka etkinlik türü ise öğrenci gezileri olmaktadır. Öğrenci gezilerinin rehbersiz olanlarının yöreye zarar verebileceği söylenirken, eğitim amaçlı yapılan gezilerin öğrencilere son derece yararlı olduğu belirlenmiştir. Kendi olanaklarıyla gelen ziyaretçileri 50+ yaş grubunun çevreyi koruyan ve yöredeki değerleri bilen kişiler olduğu, ancak öğrenci gruplarının çevreye ve yöredeki jeolojik unsurlara karşı çok duyarlı olmadıkları yetkililer tarafından ifade edilmiştir. Yöre bu anlamda, kontrol altında ziyarete açılmazsa çevresel kirlilik durumunun (pet şişe, yemek atığı vb.) artacağı da özellikle bildirilmiştir. Yerel halk ile yapılan görüşmelerde, bu yörenin yaşatılması, korunması ve turizme kazandırılması ile ilgili olarak, genellikle ekonomik getiri ile ilgilenmiş oldukları görülmüştür.

SONUÇ VE ÖNERİLER

Ege Bölgesi içinde, coğrafi konum olarak Manisa İl merkezine 156 km. uzakta, Kula İlçesi sınırları içinde yer alan ve jeo-turizmin yeni yeni palazlanan bir yöresi olan Yanık Ülke "Katakekaumene" bu çalışmanın esas konusudur. Kitle turizmine alternatif arayışları içinde ortaya çıkan jeo-turizm için bu yöre, önemli bir potansiyele sahiptir. Yörede gelişen ulaşım alt yapısı, İzmir'den kolay ulaşım, Belediyelerin üstün çabası ve UNESCO'nun jeo-park markası ve ağına sahip olması yörenin üstünlükleri arasındadır. Alt yapı ile ilgili gerekli birçok çalışmaların bitmiş olması

aslında, bu yörenin artık turizme açılma zamanının geldiğini göstermektedir. Başlangıçta yapılan kitle turizme açma ve zaman içinde kirletme yaklaşımına karşı, günümüzde bu tür tarihi ve kültürel miras değeri olan yörelerin kapasitelerine uygun daha elit turistler tarafında ziyaret edilmesi ve bu yolla turizme kazandırılması için şimdiden önlemler alınması gerekmektedir. Bu nedenle, yörenin turizme açılırken niş pazarlara hitap edecek şekilde sadece jeolog, coğrafyacı, arkeolog, antropolog, biyolog, botanikçi, etno-botanist gibi ilgili uzman meslek grupları ve adı geçen bölüm öğrencilerini kapsayan turistler tarafından ziyaretinin sağlanması başlangıçta önerilecek önemli konular arasında yer almaktadır. Sonrasında ise yörenin belirlenen kimi yetersizlikler ve yanlış uygulamalarından arındırılması gerekmektedir. Örneğin, Akgün-Zafer Mahallelerinin Kula Divlit'i içinde kalan leçeler üzerindeki yapılaşmaların kamulaştırılarak, buraların özgün dokuya uygun amaçlarla (ahşap hafif malzemeli kafeler, kamelya büfeler vb.) kullanımının sağlanması, üzerinde durulması gereken konular arasındadır. Seyahat acentelerinin yerel idarelerle işbirliği yaparak turları planlamaları ve kota uygulamaları, bölgenin gelişigüzel kullanımını nispeten önleyebileceği düşünülmektedir. Bu amaçla gerekli işbirliklerinin sağlanması yoluna gidilmelidir. 2013 yılı Eylül itibarıyla UNESCO Türkiye Milli Komisyonu tarafından Küresel Jeo-park Ağına üye olarak kabul edilen Kula Yanık Ülke (*Katakekaumene*) Jeo-parkı Avrupa Jeo-park ağına da üye olmuştur. Bu haliyle ülke adını dünya ölçeğinde bir marka düzeyine ulaştıran jeo-park ayrıcalıklı bir öneme sahiptir. Bu ağlara üye olmanın en büyük avantajı jeo-park açısından belirli bir standart sağlaması ve yabancı dil bilen personellerin olmasıdır. Ancak bu markayı alan yörelerin dört yıl içinde adaylıktan esasa geçmeleri, bu arada iki yılda bir yapılan kontrollerle de belli standartların gerisine düşmemesi gerekmektedir. Bu nedenle, bu jeo-parkın kazanılan değerlerinin korunması turizm bakımından önemli olduğu kadar doğal ve kültürel mirasın korunması bakımından da gereklidir. Jeo-turistlerin bölgede katılabileceği farklı turizm aktiviteleri de mevcuttur. Bu aktiviteler içinde doğa yürüyüşü (jeo-patika), şifalı Emir Hamamları, İlçe merkezdeki yöresel ürün satan dükkânlardan alış-veriş yapma, kampçılık, bisiklet turu, olta avcılığı (Demirköprü Barajı ve Acısu) en önemlileri arasında yer alır. Bu aktivitelerin birlikte paket tur olarak düzenlenmesi, hatta hamamların jeo-park ile birlikte markalanması, yöreye jeo-termal turizm gibi bir farklı kimlik daha katabilir. Böyle bir uygulama yöredeki ev pansiyonculuğu ve apart otelleri beslediği gibi, konaklama gün sayısını da arttıracaktır. Ayrıca, coğrafya, jeoloji, arkeoloji ve turizm ile ilgili ulusal ve uluslararası kongrelerin yöreye çekilerek, hem yörenin tanıtımı hem de turizm ve ilgili alanlardaki zenginliklerinin yerinde görülmesi sağlanabilir. Yörenin önemli jeolojik unsurlarından biri olan fosil insan ayak izleri jeo-parkta ziyaretçi merkezinde sergilenmesi önemli gelişimlerden biridir. Jeo-parkın sürdürülebilir olması için yerel yönetimin çabaları yanında, yerel halkın da ilgisi ve özeni gerekmektedir. Tanıtım çalışmalarına verilen önemin tanıtım ve bilinçlendirmeye yeteri kadar yansımamasına rağmen, jeo-parka ve yöreye olan ilgi giderek artmaktadır. Ancak korunaksız olan bu alanlara yapılan ziyaretler sonucu tahribatların günden güne çoğaldığı gözlemlenmiştir. Jeo-turizm konusundaki sabırsız yaklaşım, koruma altyapısı olmayan bu alanlar için yüksek potansiyelli risk faktörü oluşturmaktadır. Yerel ekonomi açısından bakıldığı zaman ise sürdürülen jeo-turizm faaliyetlerinin, henüz jeo-ürünler oluşturmadığı için yerel halka bir katkı sağlamadığı belirlenmiştir. Jeo-parkın içerisinde yer alan ziyaretçi yönetim merkezinin yapılmış olması, yöredeki ziyaretçi trafiğinin zamanla kontrol altına alınması ve yörenin korunması bakımından fayda sağlayacaktır. Ayrıca, şehir merkezinde bulunan ziyaretçi merkezinde sergilenen jeolojik unsurların yüksek çözünürlük niteliğe sahip fotoğraflarının Kula Belediye Kent Meydanında daimi olarak sergilenmesinin, jeo-park konusunda farkındalık yaratma ve yöre halkında bilinçlendirme sağlaması bakımından katkı sunacağı düşünülmektedir.

KAYNAKÇA

- Akbulut, G. (2014). Önerilen Levent Vadisi Jeopark'ında Jeositler. *Cumhuriyet Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 38(1): 29-45.
- Bozyiğit, R. ve Meydan, A. (2017). Tınaztepe Mağarası ve Çevresinin Jeo-park Potansiyelinin Değerlendirilmesi. *International Journal of Eurasia Social Sciences*, 8(29): 1131-1151.
- Çiftçi, Y. ve Güngör, Y. (2016). Jeopark Projeleri Kapsamındaki Doğal ve Kültürel Miras Unsurları İçin Standart Gösterim Önerileri. *MTA Dergisi*, 153: 223-238.
- Diker, O., Deniz, T. ve Çetinkaya, A. (2016). Jeoturizm Kapsamında Safranbolu'da Coğrafi Kaynakların Değerlendirilmesi ve Safranbolu Jeoturizm Potansiyelinin Belirlenmesi. *Karabük Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü. Dergisi*, 2(6): 334-348.
- Dowling, R. K. (2010). *Global Geotourism Perspectives*, https://www.goodfellowpublishers.com/free_files/Chapter%20185c3fc207d64b81b890214e47372ad93.pdf. Erişim tarihi: 4.01.2018.
- Duque, J. F. M., García, J.C. and Urquí, L.C. (2012). *Geoheritage Information for Geoconservation and Geotourism Through the Categorization of Landforms in a Karstic Landscape. A Case Study from Covalagua and Las Tuerces (Palencia, Spain)*. Madrid, Spain.
- Ersoy, Ş. (2004). Jeoturizm: Ülkemiz İçin Yeni Bir Gezi Anlayışı. *Cumhuriyet Bilim Teknik*, 892:4-5.
- Gray, M. (2008). Geodiversity: *Developing the Paradigm, Proceedings of the Geologists Association*. 119: 287-298.
- Gümüş, E. (2008). *Yeni Bir Doğa Koruma Kavramı: UNESCO Jeoparklar Çerçevesinde Çamlıdere (Ankara) Fosil Ormanı Fizibilite Çalışması*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ondokuzmayıs Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Coğrafya Anabilim Dalı, Samsun.
- Gürsay, M. S. ve Güneş, S. G. (2014). Jeo-turizm ve Sürdürülebilirlik: Kızılcahamam – Çamlıdere Jeoparkı Örneği, *Ankara Araştırmaları Dergisi*, 2(2): 203-215.
- Heggie, W. T. (2009). Geotourism and Volcanoes: Heath Hazards Facing Tourists at Volcanic and Geothermal Destinastions, *Travel Medicine and Infectious Disease*, 7: 257-261.
- Kazancı, N. (2010). *Jeolojik Koruma; Kavram ve Terimler*. Ankara: Jeolojik Mirası Koruma Derneği.
- Kızılaslan, N. ve Ünal, T. (2014). Tokat İlinin Ekoturizm/Kırsal Turizm Potansiyeli ve SWOT Analizi, *Gaziosmanpaşa Bilimsel Araştırma Dergisi*, 9: 45-61.
- Koçman, A. ve Koçman, Ö. (2004). Yanık Ülke (Katakekaumene) Kula Volkanik Yöresinde Jeoturizm Üzerine Değerlendirmeler, II. *Uluslararası Turizm, Çevre ve Kültür Sempozyumu*, İzmir, s.91-103.
- Maden Tetkik ve Arama Genel Müdürlüğü (MTA) (2008). *Doğal Miras*, Ankara: Jeoloji Etütleri Dairesi Başkanlığı.

Newsome, D. (2012). The Nature and Management of Geotourism: A Case Study of Two Established Geotourism Destinations, *Tourism Management Perspectives*, 2(3): 19-27.

Şimşek, M. ve A. Yıldırım (2016). *Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri*, Seçkin Yayıncılık, Ankara.

Ulaş, D. (2010). Macahel’de Hidroelektrik Santrallerin ve Ekoturizmin Çevreye ve Yöre Halkına Etkileri, *Anatolia: Turizm Araştırmaları Dergisi*, 21(1): 151-158.

Washington, H.S. (1894). On the Basalts of Kula, *American Journal of Science*, 48: 114-123.

Washington, H.S. (1900). The Composition of Kulaite, *The Journal of Geology*, 8: 610-620.

Weaver, D.B. (1999). Magnitude of Ecotourism in Costa Rica and Kenya, *Annals of Tourism Research*, 26(4): 792-816.